

BETEKINTŐ

12. évf. 3. szám (2018)

DOI: 10.25834/BET.2018.3.4.

Argejő Éva

A veréstechnikától a színdinamikáig.

Portré dr. Bálint Istvánról, az ÁVH orvosáról

Bálint István 1912. február 18-án Szarvason született jómódú polgári családban, Scheiner Miksa orvos és Weinberger Erzsébet gyermekeként. „Apámnak volt két húga is. Pestre már úgy jöttek, hogy a papa nem élt már és nagymamám egyedül nevelte a három gyereket. Később férjhez ment egy másik orvoshoz, akít aztán elvittek Auschwitzba és megölték. [...] A három testvér túlélte a háborút.” – emlékezik erre az időszakra Bálint István fia.¹ A családi hagyományt követve Bálint István az orvosi pályát választotta. A numerus clausus miatt azonban itthon nem vették fel az egyetemre, ezért 1929–1932 között Bolognában végezte tanulmányait, de az utolsó évét Pécsen fejezte be. Orvosi praxisát Budapesten, a Zsidó Kórházban kezdte. 1945 márciusában került a politikai rendőrséghez.

Dr. Bálint István mint pszichiáter

Dr. Bálint István egy jórészt analitikus orientációjú, főként pszichiáterekből álló szakmai körhöz tartozott, de nem volt tagja a Magyar Pszichoanalitikus Egyesületnek. Ez a kör volt a Freud tanításaitól elszakadt – Wilhelm Stekel osztrák pszichoanalitikus nevével fémjelzett – ún. stekelista csoport, akik már a 30-as években is külön egyesületet alakítottak. Abban az időben a pszichoanalízist végzőknek nem volt kötelező az orvosi képzettség, és számos világhírűvé vált magyar pszichoanalitikus nem is rendelkezett ilyennel – közülük is talán a leghíresebb volt Róheim Géza és Bálint Alice. A stekelista csoport tagjai azonban jórészt ideggyógyosokból álltak, akik azt vallották, hogy a pszichoanalízishez orvosi végzettség szükséges. Éppen ezért ők „orvos analitikusoknak” nevezték magukat, s körükbe tartozott dr. Bálint István is. 1938-tól, a numerus clausus következményeként megindult ugyan a pszichoanalitikusok emigrációja, de az itthon maradottak kéthetenként továbbra is összejöttek. 1945 után a pszichoanalízist gyakorlók rövid időre kiszabadulhattak az elszigeteltségből, és lehetőséget kaptak a kibontakozásra. A szakma főáramát adó Magyar Pszichoanalitikus Egyesület egyes megmaradt tagjai és az informálisan ehhez a csoporthoz kapcsolódók már 1945 márciusában találkoztak, majd továbbra is kéthetenként összejöttek, s 1946. június 1-jén ünnepséget tartottak, ahol megemlékeztek az áldozatokról.² Péter Gábor 1953 januárjában történt lefogása során az ÁVH őrizetbe vette dr. Bálint Istvánt, Péter egyik legbizalmasabb emberét is. Bálint ekkor kényszer hatására arról tett vallomást, hogy „*egyik szervezője és irányítója volt egy trockista, cionista beállítottságú, orvosokból álló csoportnak, amely rendszeresen havonta egymás lakásain összejöveteleket tartott*”. Ezt megerősítette az akkor szintén lefogott felesége, Bálint Istvánné is:³ „*1945-től 1948-ig különböző lakásokban kb. kéthetenként tartottunk összejöveteleket, melyeken az ideggyógyosok vettek részt. Ilyen megbeszéléseken rendszerint jelen voltak: Bálint István, Ormos Margit, Faragó István, Rostás Oszkár, Zádor Imre, Pál János, Mária Béla, Bakonicz Jenő, Arató Ottó, Komor Károly, Szepes Imre zsidókórházi orvosok továbbá Rajka Tibor, Kapos Vilmos, Szinetár Ernő, Pető Endre, Hajnal Richárd, Székács István ideggyógyosok. Ezek az orvosok egyben férjem baráti kapcsolatai is voltak, akik közül a legszorosabb kapcsolata volt Rostás, Pál és Zádor. [...] A civil orvosok közül feljárt hozzánk 1948 után is Rostás Oszkár, Kemény Pál, Faragó István, Szinetár Ernő és Zádor Imre orvosok [...] orvosi problémákat tárgyaltak meg a jelenlévők, akik nagyjából mind ideggyógyosok voltak.*”⁴ E kör tagjai közül – Bálint egyik legbizalmasabb barátjaként – a hatalom belső köreibbe magát szintén bedolgozó dr. Szinetár Ernő⁵ emelendő ki, aki feltörekvő kádereket látott el tanácsokkal, s ily módon szerzett befolyását kihasználva építette tovább karrierjét. Munkatársai előtt Szinetár maga sem titkolta, hogy szorosan együttműködik az államvédelmi szervekkel.⁶ A Magyar Pszichoanalitikus Egyesületet 1948-ban feloszlatták, de a magát a pszichoanalízis barátjának valló – ám stekeliánusként a klasszikus pszichoanalízist némiképp azért lebecsülő – dr. Szinetár Ernő a János Kórház osztályvezető főorvosaként támogatta egy hallgatólagos szakmai műhely létezését. Így védnöksége alatt a János kórházbéli Mentálhigiéniai Osztály a pszichiátriával foglalkozók gyűjtőhelye lett. Dr. Szinetár Ernőhöz fűződő baráti viszonya révén informálisan dr. Bálint István is szívélyes kapcsolatot ápolt jó néhány e szakmai körhöz tartozó orvossal.

Dr. Bálint István a politikai rendőrség szolgálatában

Dr. Bálint István politikai karrierje 1941–44 között a Szociáldemokrata Pártban indult. A háború előtti időkről szólva felesége és párttársa, Bálint Istvánné tanúvallomása szerint dr. Bálint az V. kerületi Szociáldemokrata Párt orvos csoportjának volt a vezetője, és 1942-ben mindketten részt vettek a Justus Pál által szervezett trockista szemináriumokon. 1944 októberétől azonban férjével illegálisba vonultak.⁸ Bálint István 1945-ben igazolt át a Magyar Kommunista Párthoz, s ugyanezen év márciusában került a politikai rendőrséghez, és dolgozott a kötelékében 1953. januári letartóztatásáig. Új állásához egy szerencsés „együttlakás”, de egyben belső motiváltsága is segítette. Fia elmondása szerint: „A Zsidó Kórházat bezárták, és a mi házukban lakott Fehér Lajos, és az állást ő szerezte neki.” Fehér Lajos tevékenységének legfontosabb része ez idő tájt a politikai rendőrség személyi állományának megfelelő emberekkel való feltöltése volt, így került a Politikai Rendészeti Osztályhoz többek között dr. Janikovszky Béla, Jamrich Mihály és Décsi Gyula. Hogy apját mi motiválhatta a politikai rendőrség kötelékébe lépni? Fia szerint érdekeltte őt ez a világ, mert az apja, mint „az üldözött zsidók jó része azt gondolta, hogy ez nem fordulhat többé elő, és ez ellen küzdeni kell. Fel kell venni a kesztyűt, és akik ebben közreműködtek, azokat el kell ítélni.”⁹ A politikai rendőrségnél alkalmazott erőszakról egyébiránt érdemes dr. Bálint István álláspontját egy 1957-ben tett tanúvallomásából megismerni: „1945. március közepén kerültem a hatósághoz. Ekkor már rendszeresen verték az embereket. Ezt kifogásoltam. Egyszer Péter szobájában voltam, ahol Péternek Rákosi telefonált, és azt mondta, hogy »jól morzsolják meg a tőkét«. Ez 1946- vagy 47-ben volt. Ez a kijelentés meggyőzött engem arról, hogy az én aggodalmam csupán polgári érzés volt. És úgy éreztem, hogy nem kell ellenszegülnöm a párt vezetőjével szemben.”¹⁰

Kezdetben az V/3. (Főorvosi Hivatal) Osztály volt dr. Bálint István részlege, majd 1950. szeptember 1-től ő vezette az ÁVH Egészségügyi Osztályát (VII/6.), ahol osztályvezető helyettese dr. Kőrösi Andor av. orvos alezredes volt. Dr. Bálint István feladata volt szervezeten összefogni, irányítani és ellenőrizni az ÁVH egészségügyi munkáját, rendszeres szűrővizsgálatot, orvosi tanácsadást és kezelést biztosítani a Hatóság beosztottai részére. 1952. január 25-én létrehozták az egységes X/5. Egészségügyi Osztályt¹¹ dr. Bálint István av. orvos ezredes folytatólagos vezetésével, melyet 1953. januári letartóztatásáig vezetett.

Lányi Gusztáv pszichológia és politika kapcsolatát vizsgáló tanulmánya szerint dr. Bálint István „az orvosi köpenyes gyilkosok közé tartozott”.¹² Kétségtelen, hogy – akár pszichiáterként is – dr. Bálint Péter Gáborhoz fűződő bizalmas kapcsolatának köszönhetően kitüntetett szereppel bírt a brutális módszereket alkalmazó ÁVH életében, mely tény több korabeli visszaemlékezésben is említésre kerül. Farkas Vladimir hideg, már-már érzéketlen emberként írja őt le, aki azonban nagy hatással bírt Péter Gáborra: „Meggyőződésem, hogy dr. Bálint Péter Gábor egyetlen igazi bizalmasa volt. Sőt szürke eminenciása, akivel minden problémáját megbeszélte. Közismert volt, hogy Péter Gábor és Bálint István naponta több órát töltött együtt. Részben az ÁVH-n, részben pedig az esti közös séták közben. Találóaan jegyezte meg nekem később dr. Bálint egyik barátja, hogy Pista egyben Péter Gábor pszichiátora és gyóntató atyja is volt.”¹³ Dr. Bálint István központi szerepe a Rajk-ügy kapcsán már jól kitapintható volt, olyannyira, hogy a koncepciók ügyeket felülvizsgáló iratokban a Rajk-ügy tevételeg résztvevőjeként nevezik meg.¹⁴ Ő is azon szűk körbe tartozott, aki Rajk letartóztatásáról a legkorábban értesült,¹⁵ és a vizsgálati szakaszban Péter Gábor reggeli eligazító megbeszélésein mindig jelen volt.¹⁶ A Rajk-ügy lezárultával csak még jobban nőtt az ázsiója. Ezt látszik megerősíteni Décsi Gyula 80-as évekbeli visszaemlékezése Rajk kivégzésének Péter Gáborra tett hatásáról: „A Rajk-ügy, úgy érzem, nagyon megzavarta és megrendítette. Bálint István már azelőtt is sokat járt hozzá, de 1949-től kezdve naponta órákat töltött vele, pszichológiai (szinte pszichoanalitikus) kezelője lett. Ettől kezdve egyetlen bizalmasa volt (ezt Bálinttól tudom), aki kora délutántól estig, néha késő estig vele töltötte minden idejét.”¹⁷

Míg Péter Gáborral bensőségesen bizalmas kapcsolatot ápolott dr. Bálint, addig a rá emlékező rabok egészen más képet őriznek róla. Dénes Béla még a Zsidó Kórház idejéből ismerte őt, s a politikai rendőrség fogságában viszontláthatta: „Állása végett annak idején nálam, mint hitközségi elöljárónál is tisztelegő látogatást tett. [...] Bálint soha, egyetlen jellel sem mutatta, hogy ismer, s hogy már az ÁVÓ-nyomozás alatt is találkozunk. Mindig ilyen ridegen szólt hozzánk, de különösebb bajt nem csinált nekünk.”¹⁸ Farkas Vladimir egy másik eset kapcsán is Bálint szenttelen ridegségét említi: „Szakasits Árpád idegállapota egy időben teljesen leromlott. Tájékoztattam erről Szűcs Ernőt. Ezután megjelent nálam dr. Bálint, és kérte, hívassam fel Szakasitsot. Megtettem. Ekkor anélkül, hogy megvizsgálta volna, roppant udvariasan figyelmeztette, hogy ne kísérletezzen az őrült szerep eljátszásával, mert pillanatokon belül a börtönkórház zárt osztályán találja magát.”¹⁹

Bálint István mint „imperialista kém”, s további súlyos vádak

1952 őszén Leningrádban egy ún. „cionista orvosper” vette kezdetét. A szovjet vezetőket kezelő zsidó orvosokat azzal vádolták, hogy az amerikai hírszolgálat és a Joint megbízásából összeesküvést szerveztek a rendszer megdöntésére. 1953 áprilisában ugyan visszavonták a vádakot, de addigra már több kelet-európai országban is indult hasonló eljárás.¹ Magyarországon 1953 elején, Péter Gábor lefogásával vette kezdetét egy állítólagos „világméretű zsidó összeesküvés” felgöngyölítése, s májusra már 23 aktív vagy korábban vezető pozíciót betöltő

tisztet vettek őrizetbe.²⁰ Dr. Bálint Istvánt 1953. január 4-én az elsők között tartóztatták le. A nemzetközileg kiterjedt cionista kémszervezet tervezett perének koncepciója Péter Gábor kapcsolathálózatának feltárására alapozódott, míg a Bálint ellen felhozott további vádpontok az ÁVH orvosaként végzett munkáját vette célba – tanúvallomásainak így ez irányba kellett mutatnia.

A kihallgatások során dr. Bálint Istvánt a következő hét vádpont elismerésére akarták rábírní:²¹

1. Provokatori tevékenység
2. Amerikai hírszerzőszervek részére folytatott kémtevékenység
3. Többrendbeli emberölés (Popescu György és Szűcs Ernő meggyilkolásában való részvétel, Kovács József tudatos félrekezelése)
4. Cionista orvoscsoport összejövetelek
5. Cionisták támogatása, nyugatra való illegális kiszöktetésben való részvétel (útlevelel való üzérkedés)
6. Kártevő tevékenység (az ÁVH Korvin Ottó kórházban több cionista és ellenséges beállítottságú személyt helyezett el felelős funkcióba)
7. Janikovszky Béláné elmeógyógyintézetbe való záratása.

A kihallgatásokról dr. Bálint István 1953-as őrizetbevételekor tett vallomásainak *Összefoglaló jelentéséből* kapunk képet. A koncepciók ügyek felülvizsgálatakor a politikai rendőrség által alkalmazott módszereket is feltárták, eszerint a vizsgálat megkezdése előtt nem állt rendelkezésükre operatív eszközök útján beszerzett bizonyíték, így a koncepciójukat bizonyító vallomásokat fizikai-lelki erőszak alkalmazásával kényszerítették ki.²² A vizsgálat elején dr. Bálint István nem vallott a neki tulajdonított bűncselekményekről, csak később, amikor január 25-én már a feleségét is lefoglalták és öt hónapon át bent tartották, vele szemben pedig testi fenyegetést alkalmaztak.²³ Ez utóbbit alátámasztja fia gyermekkori visszaemlékezése is: „Egy emlékem van ebből az időből. Mikor az anyám hazajött a börtönből, az apám ruháját hazahozta és ledobta a földre, és cafatokban volt és véres volt.”²⁴ A vizsgálat során erőszakkal kicsikart – egyébiránt elképesztő fordulatokkal tűzdelt – vallomásainak megtételében Bálintot „segítette”, hogy olyan kérdéseket kapott, amelyekből a bevallandó bűncselekményekre vonatkozó válaszait kikövetkeztethette, de ismertették előtte más személyek vallomásait is, amelyek befolyásolhatták őt a vallomástételben. Emellett a kihallgatások során áthallatszott a falon más őrizeteseik beszéde is, amit szintén felhasznált sajátjaként.

Provokatori tevékenységéről kényszer hatására azt vallotta, hogy a horthysta politikai rendőrség 1932 augusztusában beszerzte őt a besúgó hálózatába.²⁵ Amerikai hírszerző szervek részére folytatott kémkedésről szólva pedig vallomást tett arról, hogy amikor 1944 novemberében menlevelet kért a Svéd Vöröskeresztnél, Langlet Waldemár, a Svéd Vöröskereszt vezetője beszerzte őt, nyilatkozatot íratott vele, melyben kötelezi magát, hogy a háború után az amerikaiak részére kémkedni fog. Vallomása szerint dr. Benedek László,²⁶ a Zsidó Kórház igazgatója, 1945 márciusában Langlet Waldemárra hivatkozva felvette vele a kémkapcsolatot, és ez időtől egészen 1953-as őrizetbevételeig rendszeresen adott át dr. Benedeknek az ÁVH-ról államtitkokat képező jelentéseket. 1945 végétől dr. Benedek összekapcsolta Péter Gáborral, innentől fogva ő közvetítette Péter Gábor jelentéseit is. 1947-ben Péter Gábor hozzákapcsolta először Décsi Gyulát, majd Mátrai Tamást, akik ez időtől rendszeresen adtak át neki jelentéseket, az amerikai hírszerző szerveknek való továbbításra. A kémügyben tett vallomását dr. Bálint István később visszavonta, így tett Péter Gábor és dr. Benedek László is. Mivel vallomásaik között már korábban is súlyos ellentmondások merültek fel, bizonyíték hiányában a vádpontokat ejtették.²⁷ A dr. Bálint István ellen felhozott további vádpontok és az azokra adott válaszai a forrásközlésben részletesen olvashatók.

Felülvizsgálata időszakában, 1957. május 6-án az MSZMP Ideiglenes Intézőbizottságához írt feljegyzésében dr. Bálint István így írt erről az időszakról:²⁸ „Öt hónapi kínzás után a szovjet kihallgatók közölték velem, hogy az egész cionista ügy minden alapot nélkülöz és megállapították, hogy semmilyen bűncselekményt nem követtem el és rövideken szabadlábra fognak helyezni. Ennek ellenére a katonai bíróság lényegében újabb kihallgatások nélkül 1953. december 24-én 8 évi börtönre ítélte olyan bűncselekmények címén, amelyeket soha nem követtem el.” Dr. Bálint Istvánt 1953. december 24-én a Budapesti Hadbírószék,²⁹ majd 1954. január 15-én a Katonai Felsőbíróság³⁰ részben megváltoztató ítéletével népellenes büntette, folytatólagosan elkövetett hivatali hatalommal való visszaélés büntette, folytatólagosan elkövetett vesztegetés büntette és személyes szabadság megsértése büntette miatt jogerősen 8 évi börtönre, a közügyektől 10 évi eltiltásra és vagyona 1/2 részének elkobzására és lefokozásra ítélte. Az ítélet indoklása szerint Dr. Bálint István 1945-től részese volt a politikai rendőrségen rendszeressé vált törvényellenes módszerek alkalmazásának, orvosként állambiztonsági tiszteknek veréstechnikai előadást tartott a fogvatartottak szakszerű bántalmazásáról, aktív résztvevője volt őrizeteseik kínzásának és fizikai megsemmisítésének, elmeógyógyintézetbe való kényszerutalással személyes szabadság

elleni büntetést követett el, emellett tudomással bírt az ÁVH-n folyó útlevél-üzérkedésről, és a fizetésén felül maga is különböző juttatásokban részesült. Felmerült ellene az a vád is, hogy orvosként a fogvatartottak bántalmazása során bekövetkező halál okának megállapításával manipulált – ezt látszik igazolni a Popescu György és a Szűcs testvérek brutális megverését követő halálesetekről kiadott orvosi jelentése. Ez utóbbi esetre korabeli tanúk is utaltak: Bauer Miklósné Farkas Vladimir közvetlen beosztottjaként volt részese az eseménynek. A Szűcs testvérek halálának másnapján dr. Bálint István és dr. Kőrösi Andor mellé jegyzőkönyvvezetőként őt rendelték ki Vácra a boncoláshoz. 1956. szeptember 27-én tett vallomásában így emlékezik az ott történetekre: *„Emlékezetem szerint a holttesteket még akkor éjszaka elszállították Vácra, ahol Bálint István és Kőrösi Andor orvosok egy kórboncnok professzor közreműködésével felboncolták, majd a boncolás eredményéről leletet vettek fel, miszerint mindkét holttesten súlyos fizikai bántalmazások nyomai voltak tapasztalhatók, de úgy emlékszem, hogy a lelet kifejezetten nem utalt arra, hogy a halált fizikai bántalmazások idézték elő.”*³¹ Bauer Miklósné vallomásával egybeesik Farkas Vladimir memoárbeli visszaemlékezése: *„Késő este volt már, de legnagyobb meglepetésünkre még a munkahelyén találtuk dr. Bálint Istvánt és helyettesét, dr. Kőrösi Andort is. Kérésemre mindketten azonnal átjöttek. Nyomban megvizsgálták a Szűcs testvéreket, és dr. Bálint közölte, hogy nincs különösebb baj. Mind a kettőjüknek adtak injekciót, és rövidesen folytatni lehetett a verést. Erre azonban már nem került sor. [...] Amikor reggel Péter Gábor szobájában összegyűltünk, már ott volt az asztalán Princz jelentése. [...] Legnagyobb meglepetésemre dr. Bálint és dr. Kőrösi teljesen új változattal rukkoltak elő. Bálint közölte, hogy mind a két testvér súlyos szívbeteg volt, és a szívük mondta fel a szolgálatot.”*³²

1956, a szabadulás éve

Dr. Bálint István – 3 év 9 hónap 11 nap Vácra börtönorvosként töltött – büntetését 1956. október 15-én a Magyar Népköztársaság Belügyminisztériuma büntető perrendtartás 241. §./2/ alapján félbeszakították, és azonnali szabadlábra helyezését rendelték el. Közrejárászatott ebben, hogy 1956. július 20-i keltezéssel felesége, Bálint Istvánné levelet írt Dékán István miniszterhelyettesnek férje szabadulása ügyében.³³ 1957-ben dr. Bálint István perújítási kérelmet nyújtott be, azon az alapon, hogy bűncselekményt nem követett el, és a bűnössége megállapítására szolgáló beismerő vallomásait 1953-ban kényszer hatására tette, így azok tartalmilag nem felelnek meg a valóságnak. A *Péter Gábor és társai*-ügy perújítási eljárása során dr. Bálint az ellene felhozott vádakot következetesen tagadta, Péter Gábor, Décsi Gyula, Printz Gyula és Szendi György pedig visszavonták az 1953-ban ellene tett terhelő vallomásaikat. 1957. június 15-én a Legfelsőbb Bíróság³⁴ ítéletében dr. Bálint Istvánt az ellene emelt vádak alól részben bizonyították, részben bűncselekmény hiányában felmentette.

A perújítási eljárás érdekes adaléka, hogy Péter Gábor – akinek Bálint annak idején lelki támasza, szinte gyóntató atyja volt – visszavonta ugyan az 1953-as perben ellene tett vallomását, ám a perújítás során ahol csak tudott, még ártott neki.³⁵ Ennek oka, hogy Bálint az 1953-as vizsgálat során nem éppen hízelgő jellemzést adott volt főnöke személyiségéről. *„Péter Gábor vallomására vonatkozólag megjegyzem – amint azt részletesen a korábbi vallomásomban is már előadtam – hogy Péter rendkívül elfogult velem szemben. Ennek tanújelét adta azon alkalommal is, amikor 1956. szeptember 19-én, tudomásom szerint Péter Gáborné Simon Jolán perújítási tárgyalásán, hogy tu.i. ő szinte »pályázik rám«, azt mondotta, hogy ha ő kikerül a börtönből, akkor legjobb lesz, ha én külföldre megyek, mert ő a végemre jár.”*³⁶ Ám dr. Bálint István életében a Péter Gáborhoz fűződő korábbi kapcsolatának akkor már semmi jelentősége nem volt.

Egy civil élet kezdete

Dr. Bálint Istvánt napokkal az októberi forradalom kitörése előtt helyezték szabadlábra, s a forradalmi események őt sem hagyták érintetlenül. Fia, a vele készült interjúban elmondja, hogy a frissen szabadult apjáért borkabátos fegyveresek jöttek, hogy mint ÁVH-st elvigyék. *„Ez nekem borzasztó élmény volt, én nyitottam ajtót”* – emlékezik a történetekre az akkor 10 éves fia. A család szerencséjére azonban rövid ideig tartották csak fogva: *„Még aznap hazajött. És az volt a véleménye, hogy rendkívül antiszemita volt az a csapat.”*³⁷ Dr. Bálint István 1956 végén kilépett a politikai rendőrség kötelékéből. Ezt követően rövid ideig a XVIII. kerületi rendelőintézetben dolgozott idegorvosként, majd a Munkaegészségügyi Intézet Lélektani Osztályának vezető főorvosa lett, s innen is ment nyugdíjba. Szeretett volna ugyan tovább dolgozni, *„de elküldték, mert az Aczél György elvtárs felfedezte, hogy már elérte a nyugdíjkorhatárt”*.³⁸ Ebben szerepet játszhatott, hogy dr. Bálint az ÁVH orvosaként tudomással bírt Aczél György vizsgálati fogságban történt brutális megkínzásáról, mely során gúzsba kötve megverték, rugdosták és éhezettették, minek következtében *„86 kilóról 38 kilóra lefogyott”*.³⁹ *„A Munkaegészségügyi Intézetben ő már egy aktív, agilis ember volt. És amellet, hogy ott dolgozott, foglalkozott mással is. Érdekelte a szindinamika és a munkahelyi viselkedés.”* Dr. Bálint István a Műszaki Egyetem Építésmérnöki Karán együtt dolgozott dr. Nemcsics Antal professzorral, a szintudományok nemzetközileg elismert szakértőjével. Ennek kapcsán írt például *„a vágóhidről, hogy a piros szint ott nem szabad használni. Abban az időben volt az, hogy zöldre váltottak az orvosok is. Apám rengeteget írt a szindinamikáról. Otthon a lakás is mindig át volt festve különböző árnyalatokra.”*⁴⁰ Emellett megalakította a Fővárosi Alkohollevonó Intézetet, amely nem sokra rá kiterjedt budapesti hálózattá fejlődött, s kényszernyugdíjazását követően dr. Bálint

itt folytatta tovább orvosi tevékenységét. Magánpraxist ugyan nem folytatott, de személyes felkérésre pszichiáterként szívesen elvállalt egy-egy számára érdekes esetet. Emellett az irodalmat nemcsak kedvelte, de maga is „írt könyveket, történeteket, kicsit irodalmi jelleggel, de szakmai jelleggel is. [...] Óriási tudással rendelkezett, és nagyon irodalmi érdeklődésű volt. Tízezer könyve volt otthon. [...] Írt könyveket is a börtönben, amik aztán kiadatlanok maradtak.”⁴¹

Dr. Bálint István egész életében társasági ember volt. A politikai rendőrség kötelékében bizalmasabb kapcsolatai közé tartozott Péter Gábor, aki néhány alkalommal járt is náluk, Décsi Gyula, Timár István, Szöllösi György, dr. Kőrösi Andor.⁴² Közülük 1956 után Décsi Gyulával, Timár Istvánnal és mellettük még dr. Janikovszky Bélával jártak össze továbbra is, Péter Gáborral azonban minden kapcsolata megszakadt.⁴³ A pszichiáterek alkotta szakmai körbe továbbra is mélyen beágyazódott. „Nálunk a lakáson is sokat találkoztak, a Szinetár Ernővel meg a Rusznyákkal,⁴⁴ aki később az MTA elnöke lett. Sokan jártak hozzánk, és sokakat ismert a szakmában.” Emellett – mivel kitűnően kommunikált – különböző témákban előadásokat is tartott. „Filmet is készített, díjat is kapott egy kisfilmjéért, ami a munkáról szólt. Sokat dolgozott a »Doktor Agy«² című TV sorozatban is, amelynek szakmai tanácsadója volt. Apám nagyon kiterjedt tevékenységet folytatott. [...] Szeretett emberekkel találkozni és beszélgetni. Igazából ez az ÁVH-val kapcsolatos dolog elég furcsa volt az ő életében, mert ő egy rendkívül humánus ember volt, és neki a szellemi tevékenysége, az olvasás, a tudás volt mindig a legfontosabb.”⁴⁵

Bálint István 1984. május 5-én halt meg Budapesten, 72 éves korában.

Dokumentumközlésemben négy iratanyagot teszek közzé – nem kronológiai sorrendben. Dr. Bálint István 1953-as perét nyomon követve, olyan anyagokat válogattam, amelyek később születtek, éppen ezért átfogóbban tudósítanak az ügyről. Elsőként a Belügyminisztérium 1967. május 12-én kelt Feljegyzését közlöm, mely tömören összefoglalja az ellene felhozott vádakokat. Ezt követi Bálint Istvánné 1956. július 20-i, Dékán Istvánnak írt levele, melyben férje szabadon bocsátását kéri. Majd közreadom dr. Bálint István 1957. március 4-én a Legfőbb Ügyészség számára benyújtott perújítási kérelmét. Végül a perújítási eljárás során, 1957. március 27-én felvett kihallgatási jegyzőkönyvből közlök kiemelt részleteket. Ezek az iratok tükrözik legátfogóbban az 1953-ban ellene felhozott vádakra adott válaszait. Az általam közreadott iratokban helyenként kihagytam olyan részeket, melyek a személyi adatait sorolják, önisméltések, iratok közötti átfedések vagy az ügy kevésbé fontos részletei. Ezeket a kihagyásokat minden esetben jeleztem.

Dokumentumok

1. Feljegyzés Bálint István ügyében, 1967. május 12.

BELÜGYMINISZTERIUM

SZIGORÚAN TITKOS

III/2. Osztály

64-3157/6

FELJEGYZÉS

Dr. BÁLINT /SCHEINER/ ISTVÁN 1912. II. 18. Szarvas, a: Weinberger Erzsébet./

[...]

Dr. Bálint Istvánt 1953. január 4-én őrizetbe vették és eljárást indítottak ellene. 1953. december 24-én a Budapesti Hadbíróság HB. IX. 00365/53. sz. alatt népellenes büntett, folytatólagosan elkövetett hivatali hatalommal való visszaélés büntette, folytatólagosan elkövetett vesztegetés büntette és személyes szabadság megsértésének büntette miatt 8 év börtönre, a közügyektől 10 évi eltiltásra, vagyona fele részének elkobzására és lefokozásra ítélte. A bíróság ítélete az alábbi büncselekmények elkövetésén alapult:

Mint Péter Gábor egyik legbizalmasabb embere 1945-től kezdve, tudomással bírt arról, hogy a Politikai Rendőrségen, illetve az ÁVH-n rendszeressé vált az őrizeteseik súlyos bántalmazása. Részes volt a törvényellenes bántalmazó módszerek meghonosításában az államvédelmi munkában. Részt vett egyik őrizetes fizikai megsemmisítésében, több esetben jelen volt és részt vett emberek törvénytelen bántalmazásában, emberekkel szembeni törvénysértő módszerek alkalmazásában. Mint orvos tanácsokat adott, hogy az őrizeteseiken a verések és bántalmazások során keletkezett külsérelmi nyomokat hogyan tüntessék el. 1945-46-

ban a Politikai osztály beosztottai részére egészségügyi ismeretekről előadás-sorozatot tartott. Egyik előadásában ismertette, hogy milyen módszerekkel kell az őrizeteket bántalmazni. Szakszerű tájékoztatást adott a tompa felületű tárgyak behatásától eredő sérülésekkel kapcsolatban. Az előadás célja az volt, hogy a verések szakszerűen történjenek, a szakszerűtlen verések miatt bekövetkezett külsérelmi nyomokat, haláleseteket elkerüljék. Az előadást főleg olyan személyek előtt tartotta, akik az őrizetesekek verését végezték. 1947. áprilisában – Belkin szovjet altábornagy sürgetésére – Péter Gábor arra utasította dr. Bálint Istvánt tegyen intézkedést Popescu György nevű román állampolgár a PRO őrizetesekek fizikai megsemmisítésére. Dr. Bálint az utasítás alapján Popescunak kezdetben – naponta egy ampulla morfium-injekciót adott, amitől annak szervezete leromlott. Popescut később a PRO-ról átszállították a Mosonyi utcai rabkórházba, ahol injekciózása tovább folytatódott. Több napon keresztül napi 2 cm³ morfiumot kapott, amelynek következtében szervezete annyira legyengült, hogy ezt követően végelgyengülésben meghalt. Hivatali beosztásánál fogva, pressziót gyakorolt dr. Kelemen Endre törvényszéki orvosszakértőre, abból a célból, hogy Popescu boncolása során az ő szempontjainak megfelelő diagnózist adjon a bekövetkezett halálról. A boncolási jegyzőkönyv a halál okát úgy rögzíti, hogy az „mindkét oldali súlyos gennyes, lebenykés tüdőgyulladásához társuló általános vérfertőzés” volt.

1949-ben Janikovszky Béla volt áv. ezredes kérésére, hogy az feleségétől meg tudjon szabadulni – intézkedett Janikovszky Béláné elmeorvosintézetbe való szállításáról, oly módon, hogy nevezettet ideggyógyászati vizsgálat nélkül zárt intézeti megfigyelés alá helyeztette. Ennek következtében Janikovszky Béláné indokolatlanul 3 hó és 8 napot töltött zárt intézeti megfigyelés alatt.

1950. novemberében tudomása volt Péter Gábor helyettesének, Szücs Ernő volt áv. ezredesnek és testvérenek Szücs Miklósnak folyamatos brutális fizikai bántalmazásáról. A verések következtében haldokló Szücs testvérekhez őt hívták orvosi segítségnyújtás céljából. Szücs Ernőnek ekkor 10 ampulla /5X2 m3/ coffeincardiasol injekciót adott. Beavatkozása azonban már nem segített, Szücs Ernő a nagymérvű verés következtében meghalt.

1952. őszén részt vett Bálint László súlyosan sérült jugoszláv kém és társai brutális szadista megkínzásában. Ő fogta le Bálint László egyik kezét, amikor mások ütlegelték és egyéb kínzó módszereket alkalmaztak. Ugyanilyen módon segítette Bálint László anyjának és másoknak megverését és kínzását.

Dr. Bálint István fenti tevékenységein kívül tudomással bírt az ÁVH-n folyó útlevel üzerkedésről, továbbá a népvagyonnak mérhetetlen pazarlásáról, melyekről azért nem tett jelentést, mert beosztása után járó fizetésén és az előírt szolgálati járandóságain felül különböző juttatásokban részesült – 20.000 Ft-os költséggel helyreállított 4 szobás lakást –, rendszeresen ruházati és élelmiszer-csomagot kapott.

1954. január 15-én a Katonai Felsőbíróóság I.005/1954.sz. alatt az elsőfokú ítéletet jóváhagyta. 1957-ben Péter Gábor és társa ügyének perújítási eljárása során dr. Bálint István az ellene felhozott vádak tagadta, Péter Gábor, Décsi Gyula, Printz Gyula és Szendi György tanuk pedig az 1953-ban tett vallomásaikat visszavonták, ennek következtében 1957. június 15-én a Legfelsőbb Bíróság Kat. I. 290/1957. sz. alatt az ellen emelt vádak alól részben b i z o n y í t é k, részben b ű n c s e l e k m é n y hiányában felmentette.

Ezt követően 30.000 Ft. anyagi kártalanításban részesült. A KEB. 1954-ben a pártból kizárta. Perújítási tárgyalás után kérelemmel fordult a KEB-hez párttagságának rendezése ügyében. KEB. az 1954-es határozatát megerősítette.

Felszabadulás után az alábbi kitüntetéseket kapta:

1950. IV. 4-én Népköztársasági Érdemérem ezüstfokozata.

1952. XI. 3-án Népköztársasági Érdemrend V. fokozata.

Az 1962. évi párthatározat értelmében ezen kitüntetéseit törvénysértő ügyekben való részvétele miatt dr. Bálint Istvántól a Minisztertanács visszavonta.

Budapest, 1967. május 12.

K: 2 pl/Oné

Nyt.sz: 491-13/67.

[ÁBTL 2.1. VI/2. Dr. Bálint István 45–46. Aláírás nélküli, géppel írt szöveg.]

2. Bálint Istvánné Dékán István miniszterhelyetteshez írott levele, 1956. július 20.

Dékán István miniszterhelyettes elvtársnak,

B u d a p e s t V.

József Attila u. 2.

Kedves Dékán elvtárs!

Ne haragudjon, hogy soraimmal felkeresem, de kérem, hogy nehéz helyzetemben legyen segítségemre.

Mint tudja, férjemet 1953. január 4.-én letartóztatták egy készülékben volt orvosperrel kapcsolatban s azóta, – ennek már több mint három és fél éve – börtönben szenved. Levelem szűk keretei között nehéz leírni mennyi szenvedésen mentünk át ezen idő óta, mily nehéz volt számomra az öt hónapi fogház mikor gyermekeimről semmit sem tudtam, mily nehéz gyermekeimnek apa nélkül s mennyi gond között neveltem őket. Miután engem lecsuktak húgomat s édesapámat kitették állásukból s húgom három gyerekével szinte kenyér nélkül maradt hónapokig – teljesen ártatlanul! Édesapám, aki jelenleg közel nyolcvan éves, már nem dolgozhat s az ő eltartásáról is nekem kell gondoskodni. Megfeszített munkával igyekszem dolgozni, hogy kis családunkat fenn tudjam tartani s bizony a havi Ft. 1.500.- bruttó keresetemből ez igen nehéz. Férjem a börtönben mint ideg orvos dolgozik, de jövedelme a negyedévi csomagokra sem elég. Dékán elvtárs bizonyára emlékszik arra is, hogy lakásomból is ki akartak tenni, melyet az elvtársak közbenjárására sikerült elkerülni. [...] ⁴⁷ s egy időben volt kórházban kislányom s édesapám. Nem akarom tovább sorolni a szenvedéseket, melyben részünk van, szeretném elfelejteni ezen időket s haladni előre új erővel harcosan országunk építéséért Pártunk vezetésével férjemmel s gyerekeimmel együtt. Nagyon kérem nézzék meg férjem ügyét s vegyék figyelembe súlyos betegségét, munkásmozgalmi múltját, tudományos és szakmai munkáját. Biztos vagyok benne, hogy férjem szabadon sokkal hasznosabb munkát végezhetne népgazdaságunk javára s kommunista magatartása biztosíték megbízhatóságára. Vegyék figyelembe, hogy két kis gyermek további nevelése s sorsa függ attól, hogy apjuk nevelheti-e őket s hogy milyen családi élet alapozza jövőjüket.

Bízom benne, hogy az elvtársak, igazi kommunista emberként, tárgyilagosan megvizsgálják ügyünket s tekintetbe véve a három és félévi súlyos büntetést javasolják a további büntetés elengedését. Kérésem teljesítése Pártunk erejét fogja tanúsítani!

Köszönöm Dékán elvtárs eddigi jóindulatát s ismételten kérem pártfogását.

Eltvársi üdvözzettel:

Budapest, 1956. július 20.

Dr. Bálint Istvánné

Budapesti Kénsavgyár dolgozója

Bpest, Guyon Richárd u. 6.

[ÁBTL 2.1. VI/2. Dr. Bálint István 26. Bálint Istvánné aláírásával ellátott, géppel írt levél.]

3. Dr. Bálint István perújítási kérelme, 1957. március 4.

T. Legfőbb Ügyészség!

Perújítási kérelem

[...]

Az alapfokon eljáró bíróságok a következő bűncselekményekben állapították meg bűnösségem:

- 1./népellenes büntett
- 2./megvesztegetés büntette
- 3./hivatali hatalommal való visszaélés büntette

Ezen három bűncselekménnyel kapcsolatosan előjáróban is előadom, hogy azok egyikét sem követtem el.

Ad 1./ a népellenes büntettel kapcsolatos ítéleti ténymegállítást röviden az volt, hogy „Mint Péter Gábor egyik legbizalmasabb embere tudomással bírt és részese is volt törvényellenes módszerek meghonosításának az államvédelmi munkában” /Ítélet 26. old./

[...]

A terhemre rótt cselekményt nem követtem el. Nem vettem részt törvényellenes módszerek meghonosításában és mikor ilyenekről tudomást szereztem, arról jelentést is tettem. Jelentéseimet Péter Gábornak tettem meg és két esetben emlékezetem szerint fegyelmi eljárás is indult az általam tett jelentések alapján. Egyébként ma már az is köztudott, hogy az akkor elkövetett törvénytelenégekről feletteseimnek nemcsak tudomása volt, hanem azok komoly része ezen, legfelsőbb helyről érkezett utasítások alapján születtek meg.

[...]

Ebben a kérdés csoportban kell foglalkoznom azzal az alapperbeli ítéleti ténymegállapítással, amely szerint a hivatalos rendőrségi tanfolyamon a tantervben előírt előadások között tartottam volna meg „*Külső tompa behatások érvényesülése az őrizeteselek kihallgatásánál*” címmel előadást, mely azt a célt szolgálta, hogy a helyes verés módszerét ismertesse a beosztottakkal. /Ítélet 15. old./ Ilyen című előadást soha nem tartottam. Tartottam ugyan előadást a sérülésekről, mely mindennemű rendőri szakoktatás anyaga volt, mely központilag kiadott tanterv szerint készült. Ennek az előadásnak azonban célja a különböző fajtájú sérülések és azok minősítése volt. Pl.: lövés, szúrás, vágás, ütés stb., és „külső tompa behatások” kifejezés szóba sem került, ilyet nem mondtam, mert értelmetlen is lett volna. A „tompá behatás” kifejezést használhattam, mert ez a törvényszéki orvostani szaknyelv szerint bevett kifejezés.

[...]

Ad 2./ Vesztegetés büntette.

Az alapfokú ítélet tényállása szerint tudomásom volt az ÁVH-n folyó útlevel-üzérkedésekről, továbbá a népvagyon mérhetetlen pazarlásáról, amelyekről azért nem tettem jelentést, „*Mert a fizetésén felül különböző juttatásokat kapott/pénzt, ruhákat és élelmiszer-csomagokat.*” /Ítélet 26. old./ E vádpontban való bűnösségem is alaptalan. Ezen véleményemet jogi- és ténybeli megfontolásra alapítom. Az ítélet szerint Péter Gábertól 4-szobás lakást, bútort, ruhaanyagokat, élelmiszer-csomagokat kaptam. /Ítélet 17. old./ Eltekintve attól, hogy én semmit sem kaptam soha Péter Gábertól, hanem épp úgy, mint minden más beosztott, az ÁVH-tól, tehát munkaadómtól. A vesztegetés tényállását az sem alapozná meg, ha ez ítéleti állítás a valóságnak megfelelő volna. Nem pedig azért, mert ha igaz volna, hogy elfogadtam előnyt, melynek célja hivatalos hatáskörömben kötelesség mulasztás lett volna, úgy hiányzik az az előnyt-nyújtó, akinek érdekében kellett volna a kötelességszegést elkövetnem. Magyarul: hiányzik a vesztegető. Az ÁVH, tehát munkaadóm vezetőjének utasítása és a tőle esetleg kapott anyagi előny fogalmilag nem valósíthatná meg a cselekmény elkövetését. Ténybeli alapja is hiányzik e cselekménynek. Ugyancsak köztudott a legfőbb Ügyészség és a Legfelsőbb Bíróság ez ügyeket tárgyaló tanácsa előtt, hogy az ÁVH-nál bevett szokás volt a fizetésen-felüli juttatások eszközlése a beosztottak részére. Ez fizetés-kiegészítő jelleggel bírt – legalábbis nekem erről volt tudomásom és semmiképp sem célzott kötelességszegést, hanem ellenkezőleg: jobb kötelesség-teljesítést. Egyébként a 4 szobás lakással kapcsolatban azt adom elő, hogy ez egy lakáscsere volt, amelynek alapját az képezte, hogy a saját tulajdonomat képező régebbi lakásomat adtam át. A bútor ugyancsak csere volt /egy recamier/, ruhaanyagokat és élelmiszer-csomagokat pedig úgyszólván az összes beosztottak kaptak.

Ad 3./ Hivatali hatalommal való visszaélés büntette. [...] Janikovszky Béláné esetében a vád alapja az volt, hogy az általam kiállított bizonyítvány került kivizsgálás végett a Lipótmezei Elmegyógyintézetbe. E kérdésben tettem a tárgyaláson beismerő vallomást, amelyet a bíróság valónak fogadott el. Ez a vallomásom azonban kényszer hatása alatt jött létre, mint ahogy azt e beadvány bevezető részében előadtam, és nem felelt meg a valóságnak. A valóságot Janikovszky Béla vallotta, amely vallomásból kitűnik, hogy Janikovszky Béláné az Elmeklinika zárt osztályán régebben is állott már kezelés alatt, és minthogy ebben az időben olyan tények kerültek birtokomba, amelyek valószínűsítették, hogy a kór Janikovszky Bélánénál újra elhatalmasodott – megfigyelésre javasoltam a beutalást. Ez teljesen indokolt volt, orvosi kötelességemet teljesítettem –, a rendelkezéseimre bocsájtott eredeti kórrajz alapján.

[...]

Bálint Lászlóval kapcsolatos eset. Az ítélet megállapítja, hogy Bálint László megveretésében „*tevékenyen részt vett Bálint István orvos is*” /Ítélet 11. old./ Mind ebben az esetben mind az ítélet által nehezményezett másik esetre vonatkozólag u.n. „beismerő” vallomást tettem. Ez a vallomásom a valóságnak nem felelt meg és az ismert körülmények folytán jött létre. Való az, hogy Bálint László kihallgatásának egy részénél jelen voltam. Nem való azonban, hogy lefogtam volna, hanem ellenkezőleg, az eset alkalmával én voltam az, aki a kihallgatókat a beavatkozástól elzártam. Az eset alkalmával ugyanis meglehetősen messze a szobában tartózkodtam és ott észleltem, hogy a kihallgatók erőszakot alkalmaznak. Mikor ezt láttam, azonnal intettem, hogy ezt nyomban hagyják abba. Ezen beavatkozásomnak meg is volt az eredménye, mert valóban az ütlegetést abbahagyták.

[...]

Ilyen tényállás mellett a hivatali hatalommal való visszaélés büntetést sem követtem el egyetlen esetben sem. Mindhárom vádpont tekintetében teljesen ártatlannak érzem magam, mert semmiféle bűncselekményt el nem követtem.

Kérem a legfőbb Ügyészséget, szíveskedjék soron kívül perújítási indítványt előterjeszteni a Legfelsőbb Bírósághoz és indítványozni, hogy a javasolt bizonyítás lefolytatása után engem minden vádpont alól – bűncselekmény hiánya címén – mentsen fel.

Tisztelettel:

Dr. Bálint István

[ÁBTL 2.1. VI/1-c/1. Péter Gábor és társai, 80–84. Dr. Bálint István aláírásával ellátott, géppel írt szöveg.]

4. Dr. Bálint István perújítási eljárása során tett vallomása, 1957. március 27.

Á⁵⁰

LEGFŐBB ÜGYÉSZSÉG

J e g y z ő k ö n y v.

Készült a Péter Gábor és társai ellen folyamatban volt bűnügyben indított perújítási nyomozás során Dr. Bálint István elítélt kihallgatásáról 1957. március hó 27. napján.

Jelen vannak alulírottak: Dr. B á l i n t I s t v á n /: szül. 1912. Szarvas, anyja: Weinberger Erzsébet, XVIII. kerületi Tanács rendelőintézetének idegszakorvosa, budapesti, II. Guyon Richárd utca 6. sz. alatti lakos:/ elítélt a következőket adja elő:

[...]

Az ítélet által terhemre rótt „tompá behatások” tárgyában tartott előadásom abban a beállításban, ahogy az ítéletben szerepel, nem felel meg a valóságnak. Ismételten és hangsúlyozottan előadom, hogy az 1945-ben és 1946-ban a rendőrség nyomozási munkában foglalkoztatott dolgozói előtt 4 előadásból álló előadássorozatot tartottam egészségügyi ismeretek címmel. Az egyik előadásban többek között a szakanyagnak megfelelően szerepeltek „*zúzódások*” címmel a sérüléseknek azok a fajtái, melyeket tompa felületű tárgyak behatásáról eredő sérüléseknek szokás nevezni. Egyébként ez az előadásom is a többivel együtt bele is került a „*Bűnügyi Rendészet*” című oktatókönyvbe, amelyet több orvostársammal együtt és más szakemberekkel együtt szerkesztettünk. Ezt az 1947-ben kiadott könyvet ezennel felmutatom. Ezzel az előadással kapcsolatban, tehát a valóság az, hogy semmiféle olyan rejtett célja nem volt, hogy a hallgatókat a verések módjaira kioktassam, olyan értelemben, hogyan kell verni szakszerűen, nyomtalanul. Hogy ki, mit értett az előadásból és miket magyarázott bele, azt nem tudom, tény az, hogy én sem akkor, sem máskor sem előadással, sem mással kapcsolatban nem kaptam semmiféle olyan utasítást, vagy feladatot az ÁVH-nál, hogy a bűnügyekben eljáró dolgozókat szakszerű verésre, nyomtalan bántalmazásokra oktassam. Én ilyen előadást, vagy más oktatást soha nem is tartottam.

[...]

A verésekben való részvételemet a tárgyaláson azért vállaltam el, mert 1953 első feléről való jegyzőkönyvek már ezt tartalmazták, amikor ugyanis súlyos kényszereszközökkel bírtak beismerő vallomásra. És pedig a Bálint László-féle eset kémösszefüggés folytán került fel velem kapcsolatban, olyan formában, hogy én, mint állítólagos amerikai kém és ugyanúgy Péter Gábor is, Bálint Lászlót azért „*tüntettük el*”, illetve agyonveréssel el akartuk tüntetni, mert ő is kém volt, és egyúttal tudott az én és a Péter Gábor kémtevékenységéről. 1953 őszén már a kémtevékenység egyáltalán nem szerepelt ugyan a vizsgálat anyagában, de azt közölték velem a vizsgálók, hogy mindenképpen bíróság elé leszek állítva valamilyen cselekmények alapján. Történt ez annak ellenére, hogy 1953 júniusában velem kifejezetten azt közölték, hogy semmiféle bűncselekménnyel nem vagyok gyanúsítható. Én 1953 novemberében láttam, hogy ilyen körülmények között bizonyos cselekményeket mégis vállalnom kell. Így ismertem el a tárgyaláson a verésben való részvételt is. A kényszerítő körülményekre csak röviden utalok: nem lehetett Rákosi, Farkas Mihály, Farkas Vladimir nevét említeni, nem lehetett arról beszélni, hogy 1953 első felében milyen súlyos bántalmazásokon estem keresztül, arról, hogy a feleségem letartóztatásával is

megfenyegettek:/, sőt 5 hónapon keresztül feleségemet le is tartóztatták:/, mondták, hogy csak a kérdésekre szabad válaszolnom, egyebet nem adhatok elő.

Már most a verésekkel kapcsolatos ítéleti megállapításokra vonatkozólag a valóság a következő:

Nem felel meg a valóságnak, hogy én Péter Gábortól, vagy más vezetőtől olyan feladatot kaptam volna, hogy több esetben legyen jelen emberek bántalmazásánál és ott orvosi véleményt nyilvánítsak. Tény, hogy én 1948-ig az ÁVH, illetve a politikai rendőrségnél a fogdaorvosi teendőket láttam el, majd aztán az egészségügyi osztály vezetője voltam. Ebben a munkakörömben idők folyamán több mint 50 orvos tartozott a felügyeletem alá, különböző kórházakat, egészségügyi intézményeket irányítottam, amelyek a politikai rendőrséghez, illetve később az ÁVH-hoz tartoztak.

Az ítéletben említett Bálint László-féle esetben tény, hogy én jelen voltam a szobában, ahol Bálint Lászlót Péter Gábor, Juhász László és Kovács József kihallgatták. Én a szoba távol eső részében beszéltem ez alatt Ferencsik József áv. ezredessel. Péter hívására jelentem itt meg, és az volt a feladatom, hogy figyeljem Bálint László egészségi állapotát olyan vonatkozásban, hogy kihallgatható-e, ugyanis ő súlyosan sérült volt. Elfogásakor pisztollyal szájába lőtt és a golyó az agyon keresztül távozott. Bálint László ilyen állapota miatt az ő többszöri kihallgatásainál mindig orvos volt jelen, sőt magam is voltam több más kihallgatásánál is jelen. Bálint ilyen kihallgatásainál többször nem is került sor verésre. Ez is mutatja, hogy távolról sem azzal a feladattal hívtak engem oda, hogy az esetleges verésekre adjak véleményt. Ebben az esetben is az történt, hogy amikor én a szoba másik sarkából észrevettem, hogy kihallgatás közben/: jugoszláv kémek neveit kérdezték éppen Bálint Lászlótól/:, hirtelen nekiestek Bálintnak. Kovács József és Juhász László ütlegelte, hogy Péter is ütött-e, már nem emlékszem. Valószínű, hogy akkor én odamentem volna Bálint Lászlóhoz és hogy a vállát fogtam volna, ellenben való az, hogy fejemmel tagadólag intettem feléjük, amivel azt fejeztem ki, hogy Bálint Lászlót nem lehet verni. Az is tény, hogy a verők abba is hagyták Bálint László verését, majd kis idő múlva Bálint egyik hozzátartozóját hozták oda és hozzá is intéztek kérdéseket. Ekkor láttam, hogy a verők a hozzátartozóknak is nekiestek, de ez egy pillanatig tartott csupán, aztán abbahagyták.

Hogy a fenti eset így történt, tanúsítani tudja az egyik verő, Kovács József, sőt Ferencsik József is. Kovácstól később hallottam, hogy ő ilyen értelmű vallomást is tett 1953-ban a vizsgálat során, azonban azt nem vették jegyzőkönyvbe. Az a tény, hogy Péter Gábor nem a fentieknek, vagyis a valóságnak megfelelően, hanem az ítéleti megállapítások szerint mondja el az esetet, vagyis hogy én fogtam volna Bálint László vállát és ezzel részt vettem volna a verésben, abban leli magyarázatát, hogy Péter Gábor haragszik rám, lényegében amiatt a jellemzés miatt, amit én ő róla – kérdésekre – a tárgyaláson adtam. A vizsgálat során is néhányszor szembesítettek vele az ÁVH-beli személyi magatartására és általában jellemzésére vonatkozóan, amikor is én nem bűncselekményeket, hanem olyan apróbb adatokat tártam fel vele kapcsolatban, amelyek nem voltak kedvezőek rá nézve és hiúságát rendkívül mértékben sértették. Biztos vagyok benne, hogy ezek a dolgok ma is élnek benne és ennek tulajdonítható, hogy igyekszik terhelően beállítani az én személyemet. Egyébként ilyen természetű magatartására a bírói tárgyaláson is merült fel már adat, a gyorsírói jegyzőkönyv 228. oldalán olvasható is a tanácsvezető ama figyelmeztetése, hogy Péter mellőzze olyan dolgok előadását, amelyeknek célja az én befeketítem.

[...]

Janikovszky Béláné esetében a tárgyaláson azért tettem terhelő vallomást, mert az idevonatkozó vizsgálati jegyzőkönyv, amely 1953 januárjában, kényszerítő körülmények között készült, rendelkezésre állt. A valóság azonban az, hogy ebben az esetben sem követtem el bűncselekményt. Janikovszky Béla ugyanis rendelkezésemre bocsátotta azokat a zaklató leveleket, amelyeket a felesége a párthoz és különböző kormányszervekhez írt. Ezeket a leveleket egyébként ezektől a szervektől Péter Gábor kapta meg hivatalosan és ő adta oda Janikovszkynak, hogy jöjjön el hozzám és a megfelelő intézkedéseket Janikovszkynéval szemben tegyék meg. Itt arról lett szó, hogy Janikovszkyné már korábban is állott zárt intézeti kezelés alatt és ez az állapota ebben az időben, 1949-ben ismét fennállott, és tehát meg volt az indoka annak, hogy Janikovszkynéval kapcsolatban ismét intézeti megfigyelés történjék. Én tehát szakszerűen jártam el akkor, amikor egyrészt megszereztem a korábbi zárt intézeti kezelésről szóló kórismét az Egyetemi Elmeklinikától és ennek alapján, valamint az előttem felmutatott nagy számú levél tartalma alapján olyan meggyőződésre jutottam, hogy Janikovszkynéval szemben ismét szükséges a zárt intézeti megfigyelés. Orvosi szempontból is mellőzhető volt Janikovszkyné személyes megvizsgálása. A rendelkezésre álló adatok ugyanis a zárt intézeti megfigyelésre vonatkozó javaslatához elegendők voltak. Én ezt a javaslatot meg is tettem, amelynek alapján Janikovszkynét a lipótmezei állami elme és ideg-gyógyintézet be is fogadta. Hogy Janikovszkyné elhelyezése indokolt volt, azt az a vélemény is alátámasztja, amelyet az említett intézet felett álló orvosi bizottság adott a nevezett állapotáról. Ezt egyszerű másolatban csatolom, az eredetit kívánatra bemutatom. Az sem felel meg a valóságnak, amit az ítélet mond, hogy én személyesen is eljárta volna az intézetben Janikovszkynének államvédelmi okokból történt befogadása érdekében.

Az anyagi visszaélésekkel kapcsolatos megállapításai az ítéletnek az én vonatkozásomban nem helytállóak. Még kevésbé lehet szó arról, hogy engem ezzel kapcsolatban vesztegetés büntette terhelne. Tény, hogy 2 szobás lakásomat az ÁVH rendelkezésére bocsátottam és cserébe kaptam egy 4 szobás lakást, mint szolgálati lakást. Hogy ezt az ÁVH korábban helyre állította és milyen költséggel, azt nem tudom.

Tény az is, hogy 1947-ben, vagy 1948-ban egy alkalommal természetbeni járandóságként 3 öltönyre való szövetet és 3 kalapot kaptam az ÁVH-tól. Az köztudott rendszer volt, hogy az ÁVH vezetői és beosztottjai a legkülönbélebb természetbeni járandóságokat élvezték legálisan. Nyilván az én járandóságaim is ilyenek voltak. Ugyancsak szokás volt, hogy nagyobb ünnepek alkalmával, május 1-én, november 7-én egyes ÁVH vezetők kisebb élelmiszercsomagot kaptak ajándékképpen. Ilyenekben én is részesültem.

A fentiekből is kitűnően anyagi természetű visszaéléseket nem követtem el, még kevésbé voltam megvesztegetve. Arról sem volt semmi közvetlen tudomásom, Péter és Csapó milyen méretű pazarlást folytat a társadalmi tulajdonban. Tény, hogy Patakiné lakását láttam, és az fényűző módon berendezett lakás volt, legalábbis Patakinének az ÁVH-ban betöltött valóságos funkciójához mérten.

Azok az előadásaim, amelyek a tárgyaláson a fentiekkel kapcsolatban eltérően hangzottak el, a már ismert kényszerítő körülményeknek tulajdoníthatók, és közelebről annak is, hogy a verésekkel kapcsolatos, továbbá Janikovszkyné esetével kapcsolatos jegyzőkönyvek már 1953 első felében elkészültek, olyan időpontban, amikor a legsúlyosabb fizikai és pszichikai kényszerintézkedések mellett folyt a vizsgálat. 1953 végén pedig a tárgyalás előtt azt közölték velem, hogy az említett vádpontok esetleges tagadása esetén évekkel súlyosabb ítéletet fogok kapni. Janikovszkyné esetével kapcsolatosan azt is mondták, hogy az én terhelő vallomásomra azért is van szükség, mert Janikovszky tagad.

Egyéb előadnivalóm nincs. Valamennyi, az ítéletben terhemre rótt esetben ártatlannak érzem magam. A jegyzőkönyv elolvasása után h.h. aláíratott.

ügyész jkv.vez.

Dr. Bálint István

[ÁBTL 2.1. VI/1-c/1. Péter Gábor és társai, 178–183. Dr. Bálint István által aláírt, géppel írt szöveg.]

Levéltári források

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL)

3.1.9. Vizsgálati dosszié (V-dosszié)

V-150019/4 Farkas Mihály

2.1. A volt Zárt irattár levéltári anyaga

IX/2 Összefoglalók koncepciók ügyekben

VI/2 Dr. Bálint István

VI/23 Dr. Bálint Istvánné

VI/1-b Péter Gábor és társai

VI/1-c/1 Péter Gábor és társai

4.2. Parancsgyűjtemény

Az ÁVH vezetőjének parancsa 03/1952. számú parancsa, 1952. január 25.

Interjú

Interjú dr. Bálint István fiával. Az interjút készítette: Argejő Éva, ÁBTL, 2018. február 23.

Az interjúalany kérésére a nevét nem hozzuk nyilvánosságra. A kézirat a szerző birtokában.

Hivatkozott irodalom

Dénes, 2002

Dénes Béla: *Ávós világ Magyarországon*. Budapest, Schmidt Mária magánkiadása.

Farkas, 1990

Farkas Vladimir: *Nincs mentség*. Budapest, Interart Stúdió.

Harmat, 1986

Harmat Pál: *Freud, Ferenczi és a magyarországi pszichoanalízis. A budapesti mélylélektani iskola története, 1908–1983*. Bern, Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem.

Hidas, 2012

Hidas György: *Egy pszichoanalitikus életrajza*

[http://imago.mtapi.hu/a_folyoirat/e_szovegek/pdf/2\(23\)2012-4/085-96_Hidas-Gyorgy.pdf](http://imago.mtapi.hu/a_folyoirat/e_szovegek/pdf/2(23)2012-4/085-96_Hidas-Gyorgy.pdf)

(utolsó letöltés: 2018. július 2.)

Lányi, 1997

Lányi Gusztáv: Pszichológia és politika. Politikai pszichológia Magyarországon a fordulat évétől a rendszerváltásig. *Politikatudományi Szemle*, 1. sz. 153–168.

Müller, 2017

Müller Rolf: *Az erőszak neve: Péter Gábor. Az ÁVH vezetőjének élete*. Budapest, Jaffa Kiadó.

Zinner, 2003

Zinner Tibor: „*A nagy politikai affér*”. *A Rajk-Brankov ügy*. Budapest, Saxum Kiadó.

1 Interjú dr. Bálint István fiával.

2 Harmat, 1986: 246.

3 Dr. Bálint Istvánné nagykereskedő családban született. Kereskedelmi Akadémiát végzett tisztviselő. Dr. Bálint Istvánnal 1942-ben kötött házasságot, melyből két gyermekük született.

4 ÁBTL 2.1. VI/23 Dr. Bálint Istvánné, Dr. Bálint Istvánné kihallgatási jegyzőkönyve, 1953. február 9. 4.

5 Dr. Szinétár Ernő (1902–1996) pszichiáter, előbb a János Kórház Belgyógyászati Osztályának vezetője, majd 1951-től ugyanitt a Mentálhigiéniai Osztály vezetője.

6 Harmat, 1986: 143.

8 ÁBTL 2.1. VI/23 Dr. Bálint Istvánné, Dr. Bálint Istvánné kihallgatási jegyzőkönyve, 1953. február 9. 3.

9 Interjú dr. Bálint István fiával.

10 ÁBTL 2.1. VI/1-b Péter Gábor és társai, Dr. Bálint István kihallgatási jegyzőkönyve, 1957. június 15. 66.

11 ÁBTL 4.2. 03/1952. január 25. ÁVH vezető parancsa.

12 Lányi, 1997: 154.

13 Farkas, 1990: 343–344.

14 ÁBTL 2.1. IX/2 Összefoglalók koncepciók ügyekben, 1962. január 12. 49.

15 Farkas, 1990: 196.

16 Uo. 182.

17 Zinner, 2003: 397.

18 Dénes, 2002: 120.

19 Farkas, 1990: 276.

20 A szovjet orvosperek mintájára a kelet-európai kommunista államokban is megkezdődött az anticionista és főként zsidó orvosokat érintő koncepciók peres előkészítése. 1953 januárjában cionista összeesküvés gyanújával tartóztatták le Péter Gábort, az ÁVH vezetőjét és dr. Bálint Istvánt. 1953 tavaszán a Zsidó Kórház főorvosát, dr. Benedek Lászlót vették őrizetbe, aki a Péter Gábor elleni per egyik vádlottjának lett kiszemelve. Vele együtt letartóztatták a hitközség számos vezetőjét: Stöckler Lajost, Domonkos Miksát, dr. József Andrászt és másokat. A perre végül Sztálin halálának köszönhetően nem került sor.

20 Müller, 2017: 193–195.

21 ÁBTL 2.1. VI/2 Dr. Bálint István, Összefoglaló jelentés, 1953. július 1. 6–14.

-
- 22 ÁBTL 2.1. IX/2 Összefoglalók koncepciók ügyekben, 1962. február 23. 13.
- 23 ÁBTL 2.1. VI/2 Dr. Bálint István, Összefoglaló jelentés, 1953. július 1. 6.
- 24 Interjú dr. Bálint István fiával.
- 25 ÁBTL 2.1. VI/2 Dr. Bálint István, Összefoglaló jelentés, 1953. július 1. 7.
- 26 Dr. Benedek László, a Zsidó Kórház igazgatója, 1953-ban a Joint-kapcsolatainak ürügyén tartóztatták le.
- 27 ÁBTL 2.1. VI/2 Dr. Bálint István, Összefoglaló jelentés, 1953. július 1. 8–9.
- 28 ÁBTL 2.1. VI/2 Dr. Bálint István, Feljegyzés, 1957. május 6. 39.
- 29 ÁBTL 2.1. VI/2 Dr. Bálint István, Budapesti Hadbírószág Hb. IX. 00365/53. sz. ítélete 45.
- 30 ÁBTL 2.1. VI/2 Dr. Bálint István, Katonai Felsőbírószág I. 005/1954 sz. ítélete 47.
- 31 ÁBTL 3.1.9. V-150019/4 Farkas Mihály, Bauer Miklósné vallomása, 1956. szeptember 27. 76–77.
- 32 Farkas, 1990: 323–325.
- 33 ÁBTL 2.1. VI/2 Dr. Bálint István, Dr. Bálint Istvánné levele Dékán István miniszterhelyettesnek, 1956. július 20. 26.
- 34 ÁBTL 2.1. VI/2 Dr. Bálint István, Legfelsőbb Bírószág Kat. I. 290/1957. sz. ítélete 40–41.
- 35 ÁBTL 2.1. VI/1-c/1 Péter Gábor és társai, Péter Gábor perújítás során tett vallomása, 1957. március 25. 134.
- 36 ÁBTL 2.1. VI/1-c/1 Péter Gábor és társai, Dr. Bálint István perújítási eljárásban tett tanúvallomása, 1957. május 10. 136.
- 37 Interjú dr. Bálint István fiával.
- 38 Uo.
- 39 ÁBTL 2.1. IX/2 Összefoglalók koncepciók ügyekben, 1962. február 23. 16.
- 40 Interjú dr. Bálint István fiával.
- 41 Uo.
- 42 ÁBTL 2.1. VI/23 Dr. Bálint Istvánné, Dr. Bálint Istvánné kihallgatási jegyzőkönyve, 1953. február 9. 4.
- 43 Interjú dr. Bálint István fiával.
- 44 Dr. Rusznyák István (1889–1974) orvos, belgyógyász, egyetemi tanár, dékán, klinikaigazgató, 1946-ban az MTA levelező majd rendes tagjává választották, később az Akadémia elnöke 1949-től 1970-ig.
- 2 A *Dr. Agy* című, felnőtteknek szánt televíziós sorozat 1968-ban született. Feladata az adott évben bevezetett új gazdasági mechanizmus magyarázata volt a közgazdasági kérdésekben laikus nézők számára. A sorozat egyes részeihez felkért szakértők közérthetően és átfogóan elmagyarázták és elemezték a korszak gazdasági és ezzel összefüggésben jelentkező társadalmi problémáit. A műsor rendkívül népszerű volt a televíziónézők körében.
- 45 Interjú dr. Bálint István fiával.
- 47 Dr. Bálint Istvánné szexuális egészségügyi adata.
- 50 ÁBTL 2.1. VI/1-c/1 Péter Gábor és társai, Dr. Bálint István perújítási eljárás során tett vallomása, 1957. március 27. 178–183.